

Skolēna šifrs:

Olimpiāde vēsturē 12. klasei: 2. posms

2012. gada 18. janvāris

Parlamentārā demokrātija un partijas Latvijā 1920. – 1934. g.

1. uzdevums. (2 punkti)

Kādas un cik daudz likumdevējas institūcijas Latvijas tauta ievēlēja no 1920. līdz 1934. gadam?

---

2. uzdevums. (3 punkti)

Kas vieno šīs personības?

Aspazija (Elza Pliekšāne), Jānis Bankavs, Kārlis Voldemārs Beldavs, Linards Laicens, Rainis (Jānis Pliekšāns), Kārlis Skalbe.

---

3. uzdevums. (8 punkti)

Nosauciet partijas līdzās tās iegūto deputātu vietu skaitam attiecīgajās parlamenta vēlēšanās!

1922. gadā 30 vietas ieguva _____,
17 vietas ieguva _____

1925. gadā 31 vietu ieguva _____,
16 vietas ieguva _____

1928. gadā 25 vietas ieguva _____,
16 vietas ieguva _____

1931. gadā 21 vietu ieguva _____,
14 vietas ieguva _____

4. uzdevums. (4 punkti)

Cik daļās tika sagatavota Latvijas Republikas Satversme? Nosauciet daļu skaitu un īsi (1-2 teikumos) paskaidrojiet to būtību un nozīmi!

---

5. uzdevums. (5 punkti)

Paskaidrojiet, par kādu problēmu ir runa attiecīgajā citātā un kā tā varēja ietekmēt demokrātijas attīstību Latvijā 1920.-1934. g., salīdzinot ar citām valstīm Centrālajā un Austrumeiropā? (Atbildi sniedziet 5-7 teikumos).

„Vairāk kā 60 procentu valsts iedzīvotāju dzīvoja laukos; tas nebija labākais sākums liberālai demokrātijai, kam nepieciešama modernāka un plurālāka sabiedrība.”

(D. Bleiere, I. Butulis, I. Feldmanis [u.c.] *Latvijas vēsture 20. gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 138. lpp.)

---

6. uzdevums. (7 punkti)

Aplūkojiet plakātu! Izmantojot plakāta sniegto informāciju, atbildiet uz jautājumiem!

6.1. Kādas partijas politiskā aģitācija attēlota šajā plakātā? (1 punkts) _____

6.2. Pret kādu politisko spēku vērsta šīs partijas aģitācija aplūkotajā plakātā un kas to norāda? (2 punkti)

6.3. Kādi tēli izmantoti plakāta simbolikā un tekstā, kāda ir to nozīme? (4 punkti)

---

7. uzdevums. (8 punkti)

Izlasiet vēstures avota tekstu un atbildiet uz jautājumiem, balstoties uz avota informāciju un savām zināšanām!

„Dod izlasīt arī savam kaimiņam!

SĪKĀS PARTIJAS.

Kad pirms 3 gadiem 2. Saeima sanāca, tad izrādījās, ka tās 100 locekļi sadalījušies veselās 25 partijās, bet tagad, darbam beidzoties, 4 partijas vēl nākušas klāt. Nākuši klāt 4 vieninieki, no kuriem divi atšķēlušies no kreisajiem sociāldemokrātiem, paliekot vēl kreisākiem (...). Līdz ar to vieninieku partiju skaits sasniedzis 11, bet divinieku partiju ir 8. Tā tad, uz 27 deputātiem ir 17 frakcijas. Šis ārkārtīgais frakciju skaits, šī bezgalīgā skaldīšanās ir traucējusi un kavējusi Saeimas darbību ik uz soļa. Lai tā būtu likumdošana vai ministru kabineta sastādīšana, šie sīkmaņi arvien centušies panākt savam stāvoklim pavisam nepiemērotu pārspīlētu iespaidu. Katrā izdevīgā gadījumā tie ir centušies izsist sev personīgi kādu labumu, jo viņiem nav jāatbild par savu rīcību ne frakcijas, ne partijas, ne vēlētāju priekšā, tāpēc, ka viņi paši ir visa frakcija, visa partija, kurai kongress nekad nesanāk. Politiskās andeles ir parādība, kurā tautai visai slikta slava, bet kamdēļ notiek šīs andeles? Politiskās andeles notiek lielās sadrumstalotības un sīko grupu dēļ. Te būs jums piemērs:

Valdībai vajadzīgs vairākums. Pie vairākuma sadabūšanas, uz kura varētu balstīties ministru kabinets, arvien ir nācies pieaicināt „vieniniekus” un „diviniekus”. Šo deputātu prasības aizvien ir visaugstākās. Bieži vien „vieninieku” balsis valdības vairākumam ir dabūjamas tikai tad, kad tie paši tiek par ministriem, vai dabūjuši kādu citu personiskas dabas kompensāciju. Tādas ir andeles un andeles nebeigsies, kamēr vēlētajiem balsos par sīkām grupām. (...)

Tamdēļ ne vienu balsi sīkām partijām, visi kā viens balsosim par mūsu vecāko un lielāko pilsonisko partiju – Zemnieku Savienību.”

(No Latviešu Zemnieku savienības priekšvēlēšanu aģitācijas materiāla Latvijas 3. Saeimas vēlēšanās 1928. gada 6. un 7. oktobrī (LVVA, 3282. f., 1. apr., 219. l., 129. lp.))

7.1. Raksturojiet saviem vārdiem ne vairāk kā piecos teikumus avotā minēto Latvijas parlamentārisma problēmu! Raksturojiet tās cēloņus, saistiet tos ar nepilnībām Latvijas vēlēšanu norisi reglamentējošajā likumdošanā! (4 punkti) _____

7.2. Kādēļ LZS priekšvēlēšanu aģitācijā vērsās pret nelielajām partijām? (Norādiet vismaz divus iemeslus) (2 punkti)

7.3. Miniet dažas (vismaz divas) no politiski nozīmīgākajām sīkpartijām Latvijā parlamentārās demokrātijas periodā un raksturojiet to politiskās programmas! (2 punkti)

8. uzdevums. (9 punkti)

Aplūkojiet šos portretus un atbildiet uz jautājumiem!

A

B

C

D

8.1. Kāds bija attēlos redzamo cilvēku amats? (1 punkts)

8.2. Kādi ir viņu vārdi un uzvārdi? (4 punkti)

A _____

B _____

C _____

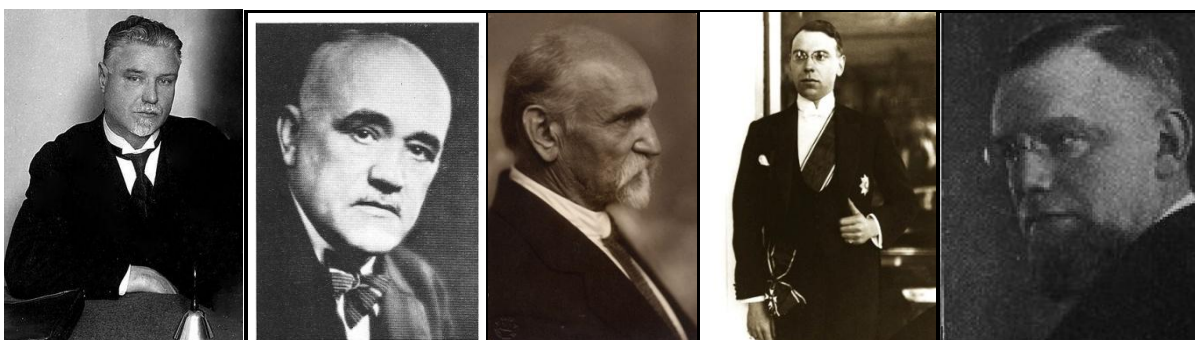
D _____

8.3. Kādā secībā viņi pildīja šo amatu? (4 punkti)

--	--	--	--

9. uzdevums. (15 punkti)

Aplūkojiet šos portretus un atbildiet uz jautājumiem!

A

B

C

D

E

9.1. Kurā fotogrāfijā redzami šie cilvēki? (5 punkti)

	Pauls Šīmanis
	Jānis Pliekšāns (Rainis)
	Margērs Skujenieks
	Zigfrīds Anna Meierovics
	Pauls Kalniņš

9.2. Kāds bija šo cilvēku ieņemamais valsts amats/nodarbošanās? (5 punkti)

	Ministru prezidents
	Saeimas priekšsēdētājs
	ārlietu ministrs, Ministru prezidents
	vācbaltiešu politiķis
	izglītības ministrs

9.3. Raksturojiet minēto personu lomu un devumu Latvijas politiskajā dzīvē! (5 punkti)

Pauls Kalniņš	
Zigfrīds Anna Meierovics	
Jānis Pliekšāns (Rainis)	
Margērs Skujenieks	
Pauls Šīmanis	

10. uzdevums. (3 punkti)

Par kādu amatu ir runa šajā citātā no grāmatas, un kad notika šī amata vēlēšanas?

„Čakstes ievēlēšana sarūgtināja dzejnieku Raini, kurš bija ļoti kārs pēc jebkuriem politiskiem amatiem, pat visaugstākajiem, lai arī viņam nebija ne mazāko dotību to pildīšanai.”

(D. Bleiere, I. Butulis, I. Feldmanis [u.c.] *Latvijas vēsture 20.gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 132. lpp.)

11. uzdevums. (18 punkti)

1927.gada 2.jūnijā Latvijas valdība, kuras ārlietu ministra posteni ieņēma F. Cielēns, parakstīja tirdzniecības līgumu ar PSRS. Saskaņā ar šo līgumu, PSRS paredzēja pasūtīt Latvijā rūpniecības ražojumus 40 miljonu latu apmērā. Saeimā pirms līguma ratifikācijas izraisījās diskusijas starp šī līguma piekritējiem un noliedzējiem. Izlasiet tekstus un atbildiet uz jautājumiem!

A: *„Ja apskatām tos ražojumus, kurus izvedam uz ārzemēm, tad redzam, ka mūsu valsts pastāvēšanas pirmajos gados mūsu eksports sastāvēja gandrīz vienīgi no jēlvielām, izejas materiāliem, lauksaimniecības ražojumiem, kur pirmo vietu ieņēma koki un lini. Paceļas jautājums, vai mūsu labklājības pacelšanā ir izdevīga šāda mūsu ārējā tirdzniecība, vai nē. Katrā ziņā katram, kas grib pacelt mūsu zemes labklājību, būs jānāk pie slēdziena, ka jāpieliek vislielākās pūles un enerģija, lai uz vietas pārstrādātu izejmateriālus un pēc iespējas lielākā daudzumā uz ārzemēm eksportētu fabrikātus un gatavus ražojumus. Mēs zinām, ka pēdējos 3 gados mūsu lauksaimniecība cenšas eksportēt kvalificētus ražojumus un lielākā daudzumā cenšas izvest uz ārzemēm pārstrādātus ražojumus, kā sviestu, bekonu u. c. un relatīvi samazināt neapstrādāto lauksaimniecības ražojumu eksportu. (...)*

Atļaujiet man, kungi, pāris vārdos pakavēties pie jautājuma, vai valstij vispārīgi un Latvijas valstij sevišķi jāsekmē piemērotā veidā un apmēra mūsu rūpniecības attīstība. Savā laikā dažas partijas uzstādīja kā mērķi to, ka Latvijas valsts ir zemkopības valsts, ka viņai arī jāpaliek par zemkopības valsti, un ka nevajadzētu sekmēt mūsu rūpniecību. Atļaujiet man īsos vārdos pakavēties pie šīs tēzes un teikt, ka tā ir nepareiza tēze, tā ir pat bīstama tēze. Vispārīgi tautsaimniecības

vēsture un teorija rāda, ka lauksaimniecības peļņas procents ir relatīvi zems; un jāsaka, tas arī paliks relatīvi zems. Ražošanas apstākļi lauksaimniecībā ir tādi, ka tā nevar dot palielinātu peļņas procentu, turpretim rūpniecībā peļņas procents ir liels, vismaz lielāks nekā lauksaimniecībā. Latvijas saimniecības stabilizēšanai, ārējās tirdzniecības bilances un lata kursa stabilizēšanai katrā ziņā mums jāpiegriež jo sevišķi liela vērība rūpniecības eksporta pacelšanai. Bez tam vēl pašai lauksaimniecībai, sevišķi viņas sīksaimniekiem un mazsaimniekiem, vietēja rūpniecība dos zināmos apmēros vieglu un ātri pieejamu tirgu, pie tam maksātspējīgu tirgu tādiem ražojumiem, kuriem ātri jāapgrozās tepat uz vietas.

Tagad Latvijā zināmā mērā ir vēl kvalificēti strādnieki no minētās priekšvara rūpniecības, kurus nevar nodarbināt kā kvalificētus strādniekus rūpniecībā, bet kuri ir nodarbināti gan kā melnstrādnieki, gan arī citādā veidā, piemēram, kā bezdarbnieki sabiedriskos darbos. Jāsaka, pat kvalificēti inženieri strādā kā mašīnrakstītāji (...). Kungi, neaizmirstat, ka mums ir augstskola, ka mums ir ķīmijas fakultāte, mechanikas fakultāte un citas. Mēs redzam, ka mūsu inteliģencē ir daudz bezdarbnieku un jāsaka, ka uz priekšu to būs vēl vairāk, jo katru gadu no mūsu augstskolas tehniskām fakultātēm nāk laukā jauni kvalificēti spēki, kuriem taču ir jāgādā darbs. Vienīgā iespējamība rast visiem nodarbošanos ir — pacelt mūsu rūpniecību un mūsu tirdzniecību. Tikai tādejādi būs iespējams šīm inteliģences grupām un kvalificētiem strādniekiem atrast viņu izglītībai atbilstošu nodarbošanos. (...)

(Latvijas Republikas II Saeimas stenogrammas. VII sesija (no 1927. g. 7. okt. līdz 1927. g. 20. dec.). Rīga, [1928]. 140. – 141. sleja. No Latvijas ārlietu ministra F. Cielēna runas Latvijas Saeimā 1927. gada 25. oktobrī)

B: „(..) Tālāk pateica, kas vispārīgi darāms mūsu tirdzniecības bilances pasivitātes iznīcināšanai. Ka šī pasivitāte jāiznīcina, tam var piekrist pilnos apmēros, un tur nemaz nav ko pretim runāt. Bet, ja ministra kungs saka, ka rūpniecība būs tā, kas šo pasivitāti jūtami samazinās, tad es gan gribētu teikt, ka tā palīdzība būs ļoti plāna un vāja. Rūpniecība ir centusies ļoti un ļoti un tomēr sastāda, tikai 20% no visa mūsu eksporta, kamēr lauksaimniecība, nemaz neizmantojusi vēl visas iespējamības un dabūjusi daudz mazāk līdzekļu, iztaisa tanī pašā laikā eksporta 56%. Un es domāju, ka daudz vairāk var gaidīt no tiem 56% un nevis no tiem 20%. Rūpniecība aug, bet palīdzība no 20% ir daudz mazāka nekā no 56%. Par to nemaz divu domu nevar būt. Te nu runāja vispārīgi, ko nozīmē lauksaimniecība un rūpniecība. Arī man jāpakavējas dažas minūtes pie šī punkta. Es jau teicu, ka lauksaimniecība devusi eksportam 56% un rūpniecība tikai 20%. Bet mēs zinām arī, ka lauksaimniecības ražojumu netto vērtība (1925. g.) iztaisa gandrīz apaļus 500.000.000 latu, un ka tam pretim stāv rūpniecības ražojumu neto vērtība — 170 miljoni latu. Tā tad atkal tas pats samērs — 1 : 3 (..)”

(Latvijas Republikas II Saeimas stenogrammas. VII sesija (no 1927. g. 7. okt. līdz 1927. g. 20. dec.). Rīga, [1928]. 151. sleja. No K. Ulmaņa runas Latvijas Saeimā 1927. gada 25. oktobrī)

C: „(..) Atļaujiet, kungi, ka pēc šī vispusīgā iebilduma piegriežos līguma formelai pusei, t. i. tam stāvoklim, kādā līgums nostāda abas tās vienības, tās valstiskās organizācijas, kurām būs kopā jādarbojas, kamēr līgums būs spēkā. Ir skaidra lieta, ka šie sastopas 2 dažādi organismi, kuri ļoti dažādi konstruēti un būvēti. Šie organismi atšķiras viens no otra valstiskās uzbūves ziņā kā nakts no dienas. Mums ir visi demokrātijas principi, ko mēs uzskatām par cilvēku kultūras kopdzīves augstākiem ieguvumiem. Mums ir personas un preses brīvība, mums ir runas brīvība, mums ir demokrātiska valsts iekārta un neatkarīgas tiesas, mums ir viss tas, ko cilvēku kultūrelā kopdzīve par gadu simteņiem ir radījusi. Tur, otrā pusē no visa tā nav nekā. Tur ir Eirāzija, pus Āzija un pus Eiropa, labākā gadījumā, bet es domāju, ka pareizāk būtu teikt, ka tur ir Āzija vien. Šos 2 organismus nu vajaga saskaņot, ievērojot abu viņu intereses. Agrāk, kad kādai kultūrelai valstij bija darīšana ar valsti, kurai šādas iekārtas nebija, kā piemēram ar veco Ķīnu vai Turciju, tad sadzīvošanās iespēju mēģināja panākt ar tā saucamām kapitulācijām, t. i. ārzemnieks-eiropietis tur atradās izņēmuma stāvoklī. Viņš bija padots nevis vietējai varai, bet atradās savu diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību aizgādniecībā un apsargāšanā. Es nedomāju, ka mēs ko līdzīgu varētu

13. uzdevums. (5 punkti)

Savienojiet politiskās organizācijas nosaukumu ar tā laikraksta nosaukumu, kas pārstāvēja šīs organizācijas idejas (ņemiet vērā, ka viens no laikrakstiem bija bezpartejisks)!

1. Latviešu Zemnieku savienība	A „Jaunākās Ziņas”
2. Bezpartejisks laikraksts	B „Latvis”
3. Nacionālais centrs	C „Sociāldemokrāts”
4. Latvju tautas apvienība „Pērkonkrusts”	D „Brīvā Zeme”
5. Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija	E „Ugunskrusts”

1.	—	
2.	—	
3.	—	
4.	—	
5.	—	

14. uzdevums. (12 punkti)

Ierakstiet citātā no grāmatas nepieciešamajās vietās trūkstošo politiķu amatus, vārdus un uzvārdus, kā arī gadaskaitļus!

„Latvijas demokrātijai bija savas lielas un dižas personības. Tie nebija populistu vai tā dēvētie harizmātiskie līderi, kuru ceļš visbiežāk veda uz diktatūru. Tie bija solīdi, nosvērti, apdomīgi un kompromisiem gatavi politiķi – tādi, kādiem jābūt pilsoniskā demokrātijā, un Latvijas demokrātija bija tieši pilsoniska demokrātija. Pirmais noteikti bija _____ (vārds, uzvārds) – otrs izcilākais politiķis pēc _____ (vārds, uzvārds), kurš pārstāvēja LZS. [...] Viņa pārgrā nāve autokatastrofā _____ gada augustā bija milzīgs zaudējums jaunajai Latvijas demokrātijai... [...]. Pēc nepilniem diviem gadiem, _____ gada martā, Latvija piedzīvoja otru smagu zaudējumu: pāragri _____ mira tautā mīlētais _____ (amats, vārds, uzvārds), Latvijas demokrātijas spilgtākais iemiesotājs, politiķis, kurš nenogurstoši audzinājis tautu uzticībā demokrātijai un brīvībai kā divām pilnīgi nesaraucāmām vērtībām. [...] Pēc nogurdinošiem deviņiem vēlēšanu raundiem [...], par _____ (amats) ievēlēja kompromisa figūru no samērā nelielas Demokrātiskas centra partijas – _____ (vārds, uzvārds), kurš bija vadījis vēsturisko Tautas padomes 1918.gada 18.novembra sēdi. [...] Viens no ievērojamākajiem demokrātijas laikmeta politiķiem bija arī _____ (amats, vārds, uzvārds). Tāpat kā _____ (vārds, uzvārds), viņš pārstāvēja latviešu inteliģences vecāko – Jaunās strāvas un 1905.gada – paaudzi; tāpat kā _____ (vārds, uzvārds), viņš ar savu darbu bija iekarojis solīdu un pārtikušu stāvokli sabiedrībā: viņš bija labs ārsts, kura sekmīga prakse ļāva viņam jau

Pirmā pasaules kara priekšvakarā uzbūvēt staltu māju Majoros, kur vēl nesen latviešu tikpat kā nebija.”

(D. Bleiere, I. Butulis, I. Feldmanis [u.c.] *Latvijas vēsture 20. gadsimts*. Rīga: Jumava, 2005. 141.-142. lpp.)

15. uzdevums. (11 punkti)

Izskaidrojiet jēdzienus un terminus, pievienojiet arī piemērus no Latvijas starpkaru posma vēstures!

Jēdziens/termins	Skaidrojums ar piemēriem
nacionālā minoritāte	
mazinieki	
konstitūcija	
„siseņi”	
reforma	
Bunds	

16. uzdevums. (24 punkti)

Uzrakstiet argumentētu pārspriedumu „Latvijas parlamentārā demokrātija Eiropas demokrātijas kontekstā 1920. – 1934. g.”!

Pamatojiet savu viedokli, strukturējiet saturu, izmantojiet atbilstošus vēstures faktus, terminus un jēdzienus!
